

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з науково-педагогічної та
навчальної роботи

Тарас ПШЕНИЧНИЙ
« 26 » 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Охорона та збереження історико-культурної спадщини
в Україні та світі

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	032 Історія та археологія
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	Краєзнавство, екскурсознавство та історично-культурний туризм
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	<u>2021 /2022</u>
Семестр	<u>перший</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>3</u>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<u>українська</u>
Форма заключного контролю	<u>екзамен</u>

Викладач:

Терес Наталія Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 2022_/2023_ н.р. Терес Наталія Володимирівна « 29 » 2022 р.

на 2023_/2024_ н.р. Терес Наталія Володимирівна « 28 » 2023 р.

Розробниця:

Терес Наталія Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства;

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

 проф. Капелюшний В.П.

Протокол № 13 від « 30 » червня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 7 від « 26 » серпня 2021 року

Заступник голови науково-методичної комісії доц. Купчик О.Р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – забезпечити цілісні знання щодо науково-методологічних основ з проблем охорони історико-культурної спадщини. Вивчаються види історико-культурних цінностей та їх класифікація, категорії пам'яток, доля спадщини та міжнародно-правові аспекти регулювання захисту і збереження. Студенти набувають навичок аналізу документальних джерел, отримують практичні знання з пам'яткоохоронної справи.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні етапи історії України, української та зарубіжної культури.

2. *Вміти* аналізувати наявну документальну базу з історії, статистичні дані, опрацьовувати наукову літературу, зокрема й іноземну, проводити пошукову роботу в архівах і бібліотеках.

3. *Володіти елементарними навичками* відбору методів та підходів до аналізу явищ матеріальної і духовної культури, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Курс складається з *двох змістових модулів*.

Перший ознайомлює з історією формування системи охорони та збереження історико-культурної спадщини; основними міжнародними законодавчими актами щодо охоронної діяльності.

Другий модуль присвячено вивченню досвіду охорони, збереження та реституції пам'яток історії та культури продовж ХХ – першої третини ХХІ століття, аналізу питань реституції та долі історико-культурної спадщини України в результаті агресії РФ.

4. Завдання (навчальні цілі): полягають у забезпеченні цілісних знань про особливості формування державної системи правового регулювання охорони і збереження історико-культурної спадщини України, головних законодавчих норм українського та міжнародного законодавства. Дана дисципліна вивчається з позицій міждисциплінарності, розглядаються актуальні проблеми повернення культурних цінностей, боротьби з крадіжками та незаконним вивозом культурних цінностей, питаннями реституції та долі історико-культурної спадщини в умовах російської агресії.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумкові й оцінці з дисципліни
Ко д	Результат навчання			
1.1.	<i>Знати</i> основні періоди становлення та розвитку системи охорони та збереження історико-культурної спадщини.	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>індивідуальне завдання (реферат)</i>	5
1.2.	<i>Знати</i> категоріальний апарат наукової дисципліни, <i>знати</i> класифікацію історико-культурних пам'яток.	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Контрольна робота з тем ЗМ 1 (тест) усне опитування</i>	5
1.3.	<i>Знати</i> основні напрямки та зміст державної політики з охорони та збереження пам'яток історії та культури.	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>усне опитування</i>	5
1.4.	<i>Знати</i> основні положення міжнародного та українського законодавства з питань охорони та збереження історико-культурних пам'яток.	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота з тем ЗМ 2 (тест)</i>	10
1.5.	<i>Знати</i> науково-інформаційне забезпечення пам'яткоохоронної діяльності.	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>індивідуальне завдання (есе)</i>	10
2.1.	<i>Вміти</i> комплексно аналізувати питання охорони та збереження історико-культурної спадщини в Україні та світі.	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>усне опитування</i>	10
2.2.	<i>Вміти</i> готувати науково-популярні матеріали з даної тематики; проводити самостійний аналіз джерельної бази	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>підсумкова контрольна робота (екзамен)</i>	20
3.1.	Засвоювати теоретико-методологічну базу та виробляти практичні навички	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>підсумкова контрольна</i>	20

	проведення наукових досліджень і групового вирішення проблемних завдань із застосуванням відповідних методів і прийомів наукового аналізу		робота (екзамен)	
3.2.	Проявляти увагу і толерантність до іншої (й інакшої) думки у процесі інтелектуальної комунікації.	семинар, самостійна робота	усне опитування	5
4.1	Прийняти рішення щодо можливостей застосування результатів і методів курсу у власному науковому дослідженні.	самостійна робота		10

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ІЗ ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

РНД (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1.
ПРН (назва)										
ПРН 09. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.	+	+	+	+	+	+	+	+		
ПРН 18. Вміти впроваджувати та організовувати тематичні екскурсії та тури на основі історико-культурної спадщини України та країн світу.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.3. – 10 балів/ 5 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.5. – 10 балів/ 5 балів.

3. Індивідуальне завдання 1: РН 1.1. – 5 балів/ 3 балів.
4. Індивідуальне завдання 2: РН 1.6. – 5 балів/ 3 балів.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 1): РН 1.2, 3.1. – 10 балів/ 5 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 2): РН 1.4., 3.2. – 10 балів/ 5 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: **екзамен.**

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи; бали, отримані за виконання індивідуальних завдань; бали, отримані за роботу на семінарських заняттях).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 – 5, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 6 – 10.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 Історія становлення системи охорони пам'яток історії та культури в Україні та світі			Змістовий модуль 2 Охорона, збереження та реституція історико-культурних цінностей в Україні і світі.			Екзамен
30 залікових балів (максимум)			30 залікових балів (максимум)			40 балів (максимум)
Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	
10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат, есе), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість отримати від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 2 бали;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат та есе) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового

модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1** (орієнтовно до 15 жовтня) і **Індивідуальне завдання 2** (орієнтовно до 25 листопада).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (реферат):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
- тема розкрита неповно 5-6 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1-2 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті (орієнтовно перша декада вересня).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 2 (есе):**

1. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
2. обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
3. тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 5-6 балів;
4. робота переважно компілятивного рівня 3-4 бали;
5. розкритий лише один окремий аспект теми 1-2 бали.

Тематику есе викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті модулю (орієнтовно остання декада жовтня).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**, зокрема, **Контрольна робота ЗМ1** (остання декада жовтня) і **Контрольна робота ЗМ2** (остання декада листопада).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Екзаменаційний білет містить два завдання, кожне з яких оцінюється в 20 балів. Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	19-20
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	16-18
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	13-15
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	10-12
Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми	7-9
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	4-6
Відповідь має значні помилки	1-3

Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до екзамену – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять.

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Історія становлення системи охорони пам'яток історії та культури в Україні та світі.			
Тема 1. Вступ до теми. Типи і види об'єктів культурної спадщини.	2	-	4
Тема 2. Причини старіння, пошкодження та втрати історико-культурних пам'яток. Історія реставраційної справи.	4	2	6
Тема 3. Міжнародне правове регулювання археологічних розкопок.	2	2	4
Тема 4. Захист традиційного характеру середовища та об'єктів культурної спадщини	2	2	6
Тема 5. Міжнародні правові заходи щодо боротьби з підробками і крадіжками історико-культурних цінностей.	2	-	4
Модульна контрольна робота	2	-	-
Змістовий модуль 2. Охорона, збереження та реституція історико-культурних цінностей в Україні і світі.			
Тема 6. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання. Державна реєстрація об'єктів культурної спадщини Національний архівний фонд.	2	2	4
Тема 7. Управління охороною культурної спадщини. Поняття оціночної вартості пам'яток та порядок її визначення.	2	2	6
Тема 8. Охорона нематеріальної історико-культурної спадщини: український та зарубіжний досвід.	2	2	4
Тема 9. Україна у двосторонньому міждержавному співробітництві з питань повернення та реституції культурних цінностей.	4	2	4
Тема 10. Охорона історико-культурних цінностей на випадок збройного конфлікту. Російська агресія і доля історико-культурної спадщини України.	2	2	4
Підсумкова модульна контрольна робота	2		
Разом	28	16	46

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – 28 год., семінари -16 год., самостійна робота – 46 год.

9. Рекомендована література:

Основна:

1. Денисенко Г.Г. Культурна спадщина у формуванні історичної пам'яті. К., 2018.
2. Закон України «Про охорону археологічної спадщини», Археологія (спецвипуск). К., 2004.
3. Закон України «Про охорону культурної спадщини», Вісник Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (спецвипуск). К.: УТОПІК, 2000.
4. Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23 вересня 2008 року №574-VI.
5. Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини. Чернігів: ВАТ «РВК Деснянська правда», 2011.
6. Кот С.І. Повернення і реституція культурних цінностей у політичному і культурному житті України (XX – початок XXI століття). Київ, 2020.
7. Культурна спадщина України: Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища. Збірник офіційних документів. К., 2002.
8. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. К.: Фенікс, 2008.
9. Україна в міжнародно-правових відносинах. Кн.2. Правова охорона культурних цінностей / Відпов. ред. Ю.С. Шемшученко, В.І. Акуленко. К., 1997.

Додаткова:

1. Акуленко В.І. Охорона пам'яток культури в Україні. К., 1991.
2. Вечерський В.В. Національна програма: облік пам'яток та історичних міст як перший етап розробки // Археометрія та охорона історико-культурної спадщини. К., 2000 р. Вип. 4.
3. Вечерський В.В. Архітектурно-містобудівна спадщина регіонів України // Археометрія та охорона історико-культурної спадщини. К., 1999. Вип. 3.
4. Геврик Т. Втрачені архітектурні пам'ятки Києва . – Нью – Йорк, 1987.
5. Історико-містобудівні дослідження Києва /за ред. Вечерського В.В. - К.: НДІ пам'яткоохоронних досліджень, 2014.
6. Кот С. Американська політика реституції культурних цінностей після Другої світової війни та Україна : сборник научних трудов // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки : Міжвідомчий зб. наук. пр / Відп. ред. С.В. Віднянський. К. 2010. Вип. 19.
7. Кот С. До питання про розшук і повернення втрачених культурних скарбів Києва // Києвознавчі читання: історичні та етнокультурні аспекти : Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. присвяч. 200-річчю від дня народження Т.Шевченка та 250-річчю від дня народження М.Берлінського / Голова редкол. О.П. Реєнт. К. : ПП Фоліант, 2014.
8. Кот С. Українсько-німецькі відносини щодо повернення та реституції культурних цінностей (1991 - 2012 рр.) // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки : Міжвідомчий зб. наук. пр. / Відп. ред. С.В. Віднянський. К., 2012. Вип. 21.
9. Кудерська Н.І. Становлення та розвиток законодавств про охорону культурної спадщини в Україні, Університетські наукові записки. 2011. №3 (39).
10. Мінаєва Н.І. Сучасна законодавча база щодо охорони та дослідження археологічної спадщини // Археологічні дослідження в Україні 2003-2004 рр., Вип. 7. К.: ІА НАН України, 2005.
11. Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень, Вип. 1 - 8. К.: Фенікс, 2003 - 2015.
12. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань Зб. док. Упоряд. Л.В. Прибега. К.: Ін-т культурології Акад мистецтв України, 2009.